

Územie Českej republiky zahŕňa tri historické krajiny – Čechy, Moravu a Sliezsko, ktoré boli oddávna križovatkou obchodných ciest. K takejto roli ich predurčovala poloha v srdci Európy. Akoby mali české krajiny plniť úlohu prostredníka medzi Západom a Východom, medzi Germánmi a Slovanmi. Vplyvy oboch zmienených svetov sa tu stretávajú od nepamäti a tvoria nezameniteľnú, originálnu zmes. Po obchodných cestách sem prúdil nielen tovar ale takisto rozmanité kultúrne vplyvy a myšlienky. Mnohé z nich zdomácnili, iné sa zasa spojili s miestnymi zvykmi, aby sa z nich vytvorili nové tradície.

V krajine chránenej prstencom hraničných vrchov a lesov sa v priebehu 10. a 11. storočia zrodil český štát. Aby odolal vpádom cudzích armád a zároveň vnútorným odstredivým silám, potreboval oporné body centrálnej moci. Počas 12. storočia preto začali vznikať najprv panovnícke a časom aj šľachtické hrady. Románske a o niečo neskôr i gotické hrady neboli iba piliermi moci, stali sa aj centrami správy a zárukou ochrany pre okolitých obyvateľov, kupcov či pútnikov. Český priesečník rôznorodých kultúrnych vplyvov ešte viac umocnil ich pestrú podobu, ktorá sa nezriedka uchovala až do dnešných čias. Na odľahlých, väčšinou hraničných miestach zostali hrady spravidla osamotenými gigantickými solitérmi, no vo vnútrozemí tvorili základ, v podhradí ktorého vznikali dediny a opevnené mestá. Zlatú éru hradov predstavovalo 13. a 14. storočie, kedy do českých krajín prenikla gotika a kedy českí králi z rodov Přemyslovcov a Luxemburgovcov ovplyvňovali osud Európy.

16. storočie so sebou prinieslo renesanciu, ktorá sa nesmelo hlásila o slovo už na sklonku storočia predchádzajúceho. Nový pohľad na svet sa najtrvalejšie odrazil práve v architektúre. Mohutné pevnosti nahradili elegantné kaštiele alebo zámky, ktoré v častých prípadoch opustili vysoké polohy na kopcoch či skalách, vyrástli priamo v mestách blízko rušného života alebo na rovinách pozdĺž riečnych tokov.

Lenže až smer zvaný barok dal v 17. a 18. storočí českej a moravskej krajine jej príznačný charakter. Dynamika nového slohu tu zanechala skutočne hlbokú stopu. Na každom kroku sa stretávame s kostolom, kaplnkou alebo i s vidieckou stavbou v tomto slohu. Barokovú tvár majú nielen mnohé zámky najvyššej aristokracie ale aj drobnejšie stavby nižšej šľachty. Zvláštnu kategóriu barokovej architektúry tvoria záhrady.

Takisto 19. storočie obohatilo fond českého kultúrneho dedičstva nezanedbateľným podielom. Empír, klasicizmus alebo historizujúce slohy sa uplatnili v celom rade rezidencií, či už išlo o zámky alebo o hrady. Romantická gotika druhej polovice 19. storočia totiž akoby znova tieto monumentálne hradné stavby objavila, a začala ich upravovať. A pokiaľ sa zmieňované štýly nedotkli vonkajšej podoby stavieb, ich vplyv badať aspoň na hradných či zámockých interiéroch. Pokrokové 19. storočie už kládlo veľký dôraz na pohodlné bývanie, ku ktorému patrili i moderné vymoženosti.

Tisíc rokov českej histórie zanechalo v krajine okolo dvetisíc hradov, zámkov, tvrdzí a ich zrúcanín; v letnej sezóne (a niekde i celoročne) asi desatinu týchto pamiatok sprístupňujú verejnosti dnešní majitelia. Súčasťou prehliadkových trás, obvykle so zasväteným výkladom sprievodcu, sú nádherne vybavené interiéry s jedinečnými zbierkami, vyhlídkové veže, tajomné pivnice, krásne záhrady, parky a zvernice. Na mnohých miestach sa konajú historické slávnosti a jarmoky, nočné prehliadky, divadelné predstavenia alebo koncerty, veľa historických priestorov si možno prenajať na súkromné účely – napríklad pri príležitosti svadobného obradu.